

**ÁRSSKÝRSLA
HÆSTARÉTTAR ÍSLANDS
2008**

Inngangur

Hér gefur að líta ársskýrslu Hæstaréttar Íslands. Í henni er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins á árinu 2008. Að þessu sinni er ársskýrslan ekki gefin út í prentuðu formi heldur einungis birt á heimasíðu réttarins.

Í janúar 2009

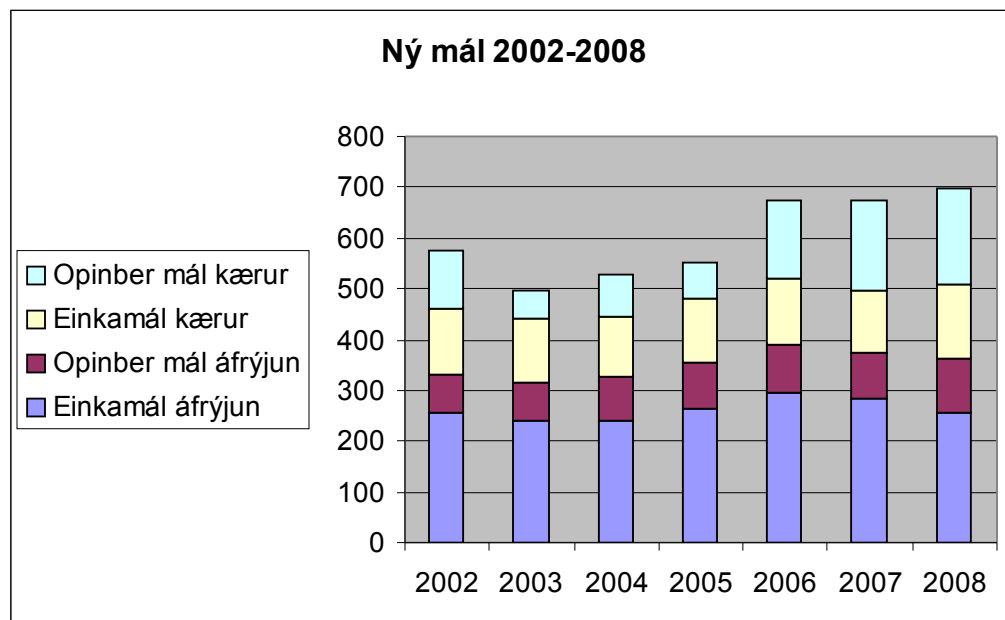
Þorsteinn A. Jónsson
skrifstofustjóri
Hæstaréttar Íslands

Ný mál árið 2008

Að neðan gefur að líta yfirlit yfir fjölda þeirra mála sem bárust Hæstarétti á árinu 2008. Til samanburðar eru birtar tölur fyrir árin 2002-2007. Málunum er annars vegar skipt í áfrýjuð mál, sem flutt eru munnlega fyrir réttinum, og kærumál, sem eru yfirleitt skriflega flutt. Hins vegar er málunum skipt eftir því hvort um er að ræða einkamál eða opinber mál.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Áfrýjun:							
Einkamál	257	240	240	265	294	284	256
Opinber mál	73	74	87	88	97	92	106
Kæur:							
Einkamál	131	127	117	129	131	121	147
Opinber mál	113	56	83	71	151	175	188
	574	497	527	553	673	672	697

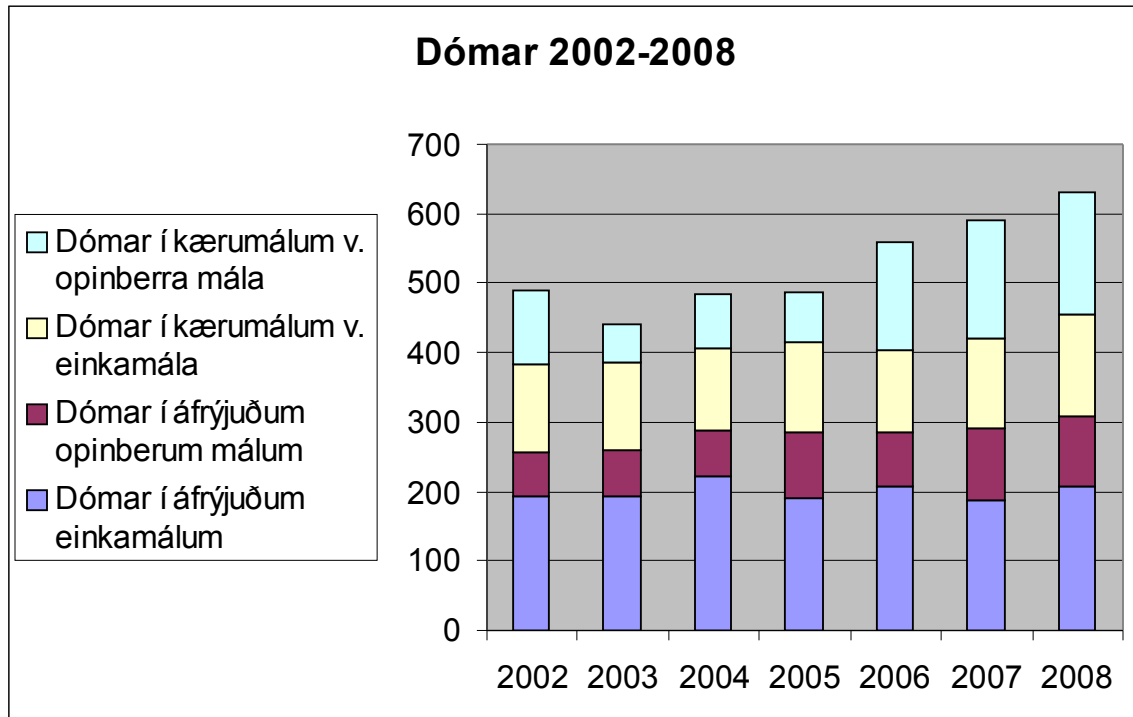
Á síðasta ári fjölgaði skráðum málum um 25 frá árinu á undan. Kærumálum fjölgaði um rúm 13% en munnlega fluttum málum fækkaði um tæp 4%.



Dómar á árinu 2008

Hér að neðan er að finna yfirlit um fjölda dæmdra mála í Hæstarétti á árinu 2008. Til samanburðar eru birtar tölur fyrir árin 2002-2007. Er máluðum sem fyrr skipt í áfrýjuð mál og kærumál.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Áfrýjun:							
Dómar í einkamálum	194	193	221	190	206	188	206
Dómar í opinberum málum	62	67	68	94	78	102	101
Kæurur:							
Dómar í einkamálum	127	125	117	132	120	131	147
Dómar í opinberum málum	106	55	79	71	154	169	176
	489	440	485	487	558	590	630



Alls var meðferð 630 mála lokið á árinu, og eru dómur 40 fleiri en á árinu 2007 og 138 fleiri en meðaltal áráanna 2002 - 2006. Af 307 munnlega fluttum málum voru 71 mál flutt fyrir 5 dómurum en 236 mál voru flutt fyrir 3 dómurum. Dómarar skiluðu sératkvæði 28 sinnum á árinu í munnlega fluttum málum. Í sératkvæðum sínum skiluðu dómarar 18 sinnum annarri efnislegri niðurstöðu og 10 sinnum annarri niðurstöðu að hluta. Í kærumálum skiluðu dómarar 17 sinnum sératkvæðum og var 14 sinnum um aðra niðurstöðu að ræða og þrisvar önnur niðurstöðu að hluta.

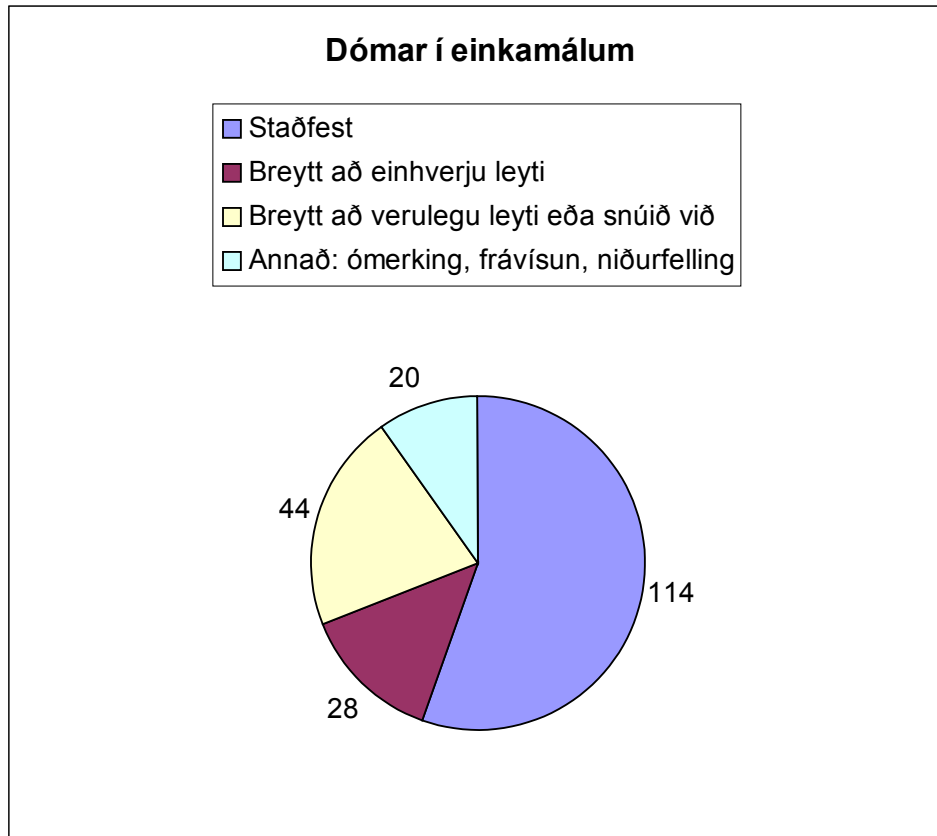
Skipting dæmdra mála eftir málsúrslitum á árinu 2008

Eftirfarandi er skipting dæmdra mála á árinu 2008 eftir málsúrslitum. Er málunum sem fyrr skipt í áfrýjuð mál og kærumál.

Áfrýjun

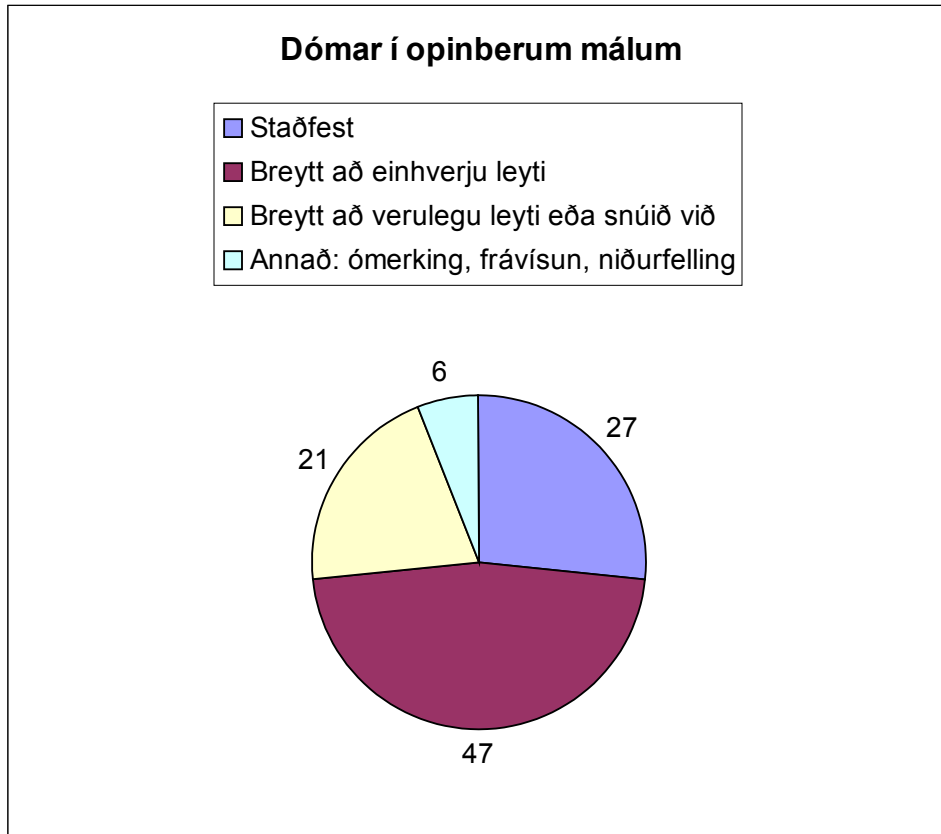
Einkamál

Heildarfjöldi áfrýjaðra einkamála sem dæmd voru á árinu 2008 er 206 mál. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 114 málum. Í 28 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að einhverju leyti og í 44 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 20 tilvikum var málum vísað frá, þau felld niður eða héraðsdómur ómerktur.



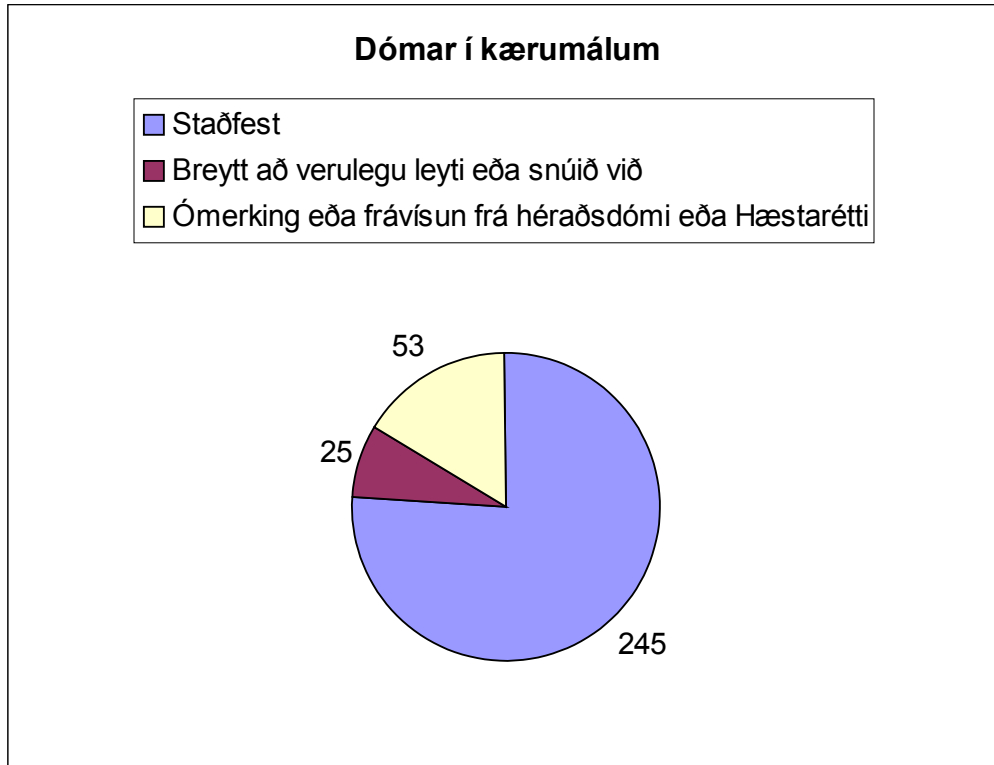
Opinber mál

Alls voru dómar í opinberum áfrýjuðum málum 101 á árinu 2008. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 27 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að einhverju leyti í 47 málum og eru þar með taldar breytingar á refsingum. Í 21 málum til viðbótar var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 6 tilvikum var héraðsdómur ómerktur, málum vísað frá eða þau felld niður.



Kærum

Alls voru kveðnir upp dómar í 323 kærumálum á árinu 2008. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 245 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að verulegu leyti eða snúið við í 25 máli og 53 málum var vísað frá héraðsdómi eða Hæstarétti eða meðferð þeirra ómerkt.



Ódæmd mál 31. desember 2008

Áfrýjanir

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd mál sem áfrýjað hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2008. Til samanburðar eru tölur frá 2004 - 2007.

Ódæmd mál 31. desember	2004	2005	2006	2007	2008
	4	5	6	7	8

Áfrýjun

Einkamál:

Alls ódæmd	86	112	120	164	150
-------------------	----	-----	-----	-----	-----

Þar af:

Frestað til flutnings	51	62	65	111	101
Frestað til þingfestingar eða greinargerðar	35	50	55	53	49

Opinber mál:

Alls ódæmd	43	36	53	45	44
-------------------	----	----	----	----	----

Þar af:

Tilbúin til flutnings	13	24	30	18	11
Ágrip ekki komið	26	12	23	27	33

Fjöldi ódæmdra einkamála í árslok hefur fækkað um 14 frá árslokum 2007 en þá voru þau 164 eða 54 fleiri mál en meðaltal árána 2002 – 2006. Ódæmd sakamál eru einu færri en á í árslok 2007.

Kæror

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd kærumál sem skotið hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2008. Til samanburðar eru tölur frá 2007.

Ódæmd mál 31. desember	2007	2008
<i>Kæror:</i>		

Alls ódæmd	7 mál	8 mál
-------------------	-------	-------

Áfrýjunarleyfi

Heimildir til áfrýjunar mála til Hæstaréttar er að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XVIII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála. Almennt er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir (á árinu 2008 var miðað við mál sem vörðuðu fjárkröfur eða sektir lægri en 513.344 krónur) sem sæta takmörkunum að þessu leyti. Getur Hæstiréttur þó heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum. Eftirfarandi er yfirlit yfir fjölda mála þar sem áfrýjun var heimiluð sérstaklega af Hæstarétti á árinu 2008. Til samanburðar eru tölur frá árunum 2003-2007.

Ár:	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Fjöldi beiðna	46	55	45	35	69	55
Samþykkt	22	25	14	12	18	17
Hafnað	22	28	28	21	48	32
Afturkallað/óafgreitt	2	2	3	2	3	6

Endurupptaka mála

Niðurstöður héraðsdóma sem ekki hefur verið áfrýjað og mála sem dæmd hafa verið í Hæstarétti verða því aðeins endurskoðaðar, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Frá fyrra ári voru 2 beiðnir óafgreiddar. Á árinu 2008 bárust Hæstarétti 4 beiðnir um endurupptöku óáfrýjaðra héraðsdóma og hæstaréttardóma. Til meðferðar voru því 6 beiðnir og af þeim voru 3 samþykktar en tveimur hafnað. Ein beiðni beið afgangi í árslok.

Dómarar

Frá stofnun Hæstaréttar hafa 43 menn verið skipaðir í embætti hæstaréttardómara. Þar af voru 6 dómarar skipaðir í embætti á árunum 2000-2007, 16 dómarar á árunum 1980-1999, 10 dómarar á árunum 1960-1979, en einungis hlutu 11 dómarar skipun á þeim 40 árum sem liðu frá stofnun réttarins árið 1920 til ársins 1959. Helgast þessi fjölgun á skipunum hæstaréttardómara meðal annars af því að reglur um fjölda hæstaréttardómara hafa breyst í gegnum tíðina. Þegar Hæstiréttur Íslands var stofnaður skyldi dómstjóri og fjórir meðdómendur skipa dóminn. Mátti þá eigi setja dóm með færri dómendum en fimm. Dómurum við Hæstarétt var fækkað í þrjá með lögum nr. 37/1924. Með lögum nr. 111/1935 var dómurum aftur fjölgað í fimm, en þeir skyldu þó aðeins vera þrír, þangað til fé yrði veitt í fjárlögum til fjölgunar dómurum. Komst það til framkvæmda 1945. Dómurum var fjölgað með lögum nr. 42/1973 í sex, en fimm dómarar skyldu þá skipa dóm. Þó var heimilt að þrír dómarar dæmdu í málum við tiltekin skilyrði. Með lögum nr. 24/1979 var dómurum fjölgað í sjö og með lögum nr. 67/1982 var dómurum fjölgað í átta. Með lögum nr. 39/1994 var dómurum síðan fjölgað í níu. Á árinu 2008 höfðu eftirtaldir dómarar fasta skipun í embætti hæstaréttardómara:

Árni Kolbeinsson hæstaréttardómari
Garðar Gíslason hæstaréttardómari
Gunnlaugur Claessen hæstaréttardómari
Hjördís Hákonardóttir hæstaréttardómari
Ingibjörg Benediktsdóttir hæstaréttardómari
Jón Steinar Gunnlaugsson hæstaréttardómari
Markús Sigurbjörnsson hæstaréttardómari
Ólafur Þorvaldsson hæstaréttardómari
Páll Hreinsson hæstaréttardómari (í tímabundnu leyfi frá 23. desember 2008)

Á árinu 2008 var Árni Kolbeinsson forseti Hæstaréttar, en Ingibjörg Benediktsdóttir varaforseti réttarins.

Aðrir starfsmenn Hæstaréttar

Á árinu 2008 störfuðu alls 17 aðrir starfsmenn hjá Hæstarétti Íslands.
Ásgerður Ragnarsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (1. júlí til 31. ágúst 2008)
Ásmundur Helgason aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 30. apríl 2008)
Barbara Björnsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 17. mars til 4. júní og frá 22. desember 2008)
Erna Sigríður Sigurðardóttir (frá 1. maí til 30. nóvember 2008)
Gíslína Björk Stefánsdóttir ritari
Grétar Sæmundsson dómvörður
Halldór Björnsson aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 15. maí 2008)

Ingibjörg Guðbjartsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 14. mars 2008)
Jakobína Sveinsdóttir bókasafnsfræðingur
Jóhanna Katrín Magnúsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 25. ágúst 2008)
Jónas Marteinsson dómvörður
Kristín Benediktsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 9. til 20. júní 2008)
Kristín Ísleifsdóttir ritari
Margrét Einarsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Marín Ólafsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 8. september 2008)
Selma Antonsdóttir ritari
Þorsteinn A. Jónsson skrifstofustjóri

Varadómarar

Eftirtaldir varadómarar voru kallaðir til starfa á árinu 2008:

Benedikt Bogason dómstjóri
Garðar Garðarsson hæstaréttarlögmaður
Hrafn Bragason fyrrverandi hæstaréttardómari
Sigríður Ingvarsdóttir héraðsdómari
Símon Sigvaldason héraðsdómari
Stefán Már Stefánsson prófessor
Viðar Már Matthíasson prófessor

Heimasíða Hæstaréttar

Dómar Hæstaréttar hafa verið aðgengilegir almenningi á heimasíðu réttarins frá janúar 1999. Í upphafi árs 2004 voru gerðar breytingar á heimasíðunni með það að markmiði að auðvelda og einfalda aðgengið enn frekar. Var það einkum gert með því að bæta leitarvélina á síðunni auk þess að gera dagskrá réttarins og nýja dóma aðgengilega á forsíðu hennar. Útliti síðunnar var af þessu tilefni breytt en haldið í sömu efnisþætti og verið höfðu. Sem fyrr eru ýmis konar upplýsingar sem varða starfsemi réttarins að finna á síðunni. Þá prýða síðuna fjöldi ljósmynda af dómhúsinu.

Dómasafn Hæstaréttar

Samkvæmt 2. mgr. 11. gr. laga nr. 15/1998 um dómstóla skulu dómar Hæstaréttar gefnir út, en um tilhögun útgáfunnar fer eftir ákvörðun Hæstaréttar að fengnu samþykki dómsmálaráðherra. Dómasafn Hæstaréttar hefur verið gefið út á prenti frá því rétturinn tók til starfa árið 1920. Eins og fram hefur komið eru dómar Hæstaréttar einnig birtir á vefsíðu réttarins. Hefur sú tilhögun orðið til þess að föstum áskrifendum hins prentaða dómasafns hefur fækkað verulega.

Bæklingur Hæstaréttar

Gefinn er út á vegum Hæstaréttar litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og dómhús við Arnarhól kynnt. Bæklingurinn er gefinn út á íslensku og ensku og er fánlegur endurgjaldslaust á skrifstofu Hæstaréttar.

Ársskýrsla Hæstaréttar

Á vegum Hæstaréttar voru á árunum 1999 – 2004 gefnar út prentaðar ársskýrslur, en þar er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins fyrir hvert ár. Þessar ársskýrslur er einnig að finna á heimasíðu réttarins. Frá árinu 2005 hefur ársskýrslan ekki verið gefin út í prentuðu formi heldur einungis birt á heimasíðu réttarins.

Aukatekjur ríkissjóðs

Á grundvelli laga nr. 88/1991 um aukatekjur ríkissjóðs innheimtir Hæstiréttur aukatekjur fyrir ríkissjóð. Er skipting tekna ársins 2008 þessi:

Útgáfa áfrýjunarstefna	3.606.800
Þingfestingar mála	877.300
Endurrit	245.700
Útgáfa áfrýjunarleyfa	88.900
Ljósrit	34.050
Samtals	4.818.700

Prófmál

Samkvæmt lögum nr. 77/1998 um lögmenn, sbr. lög nr. 93/2004, skal sá sem öðlast vill réttindi til að vera hæstaréttarlögmaður m.a. sýna fram á það með prófraun, sem fellst í munnlegum flutningi fjögurra mála, sem flutt eru í Hæstarétti fyrir fimm eða sjö dómurum, þar af a.m.k. tveggja einkamála, að hann sé hæfur til að öðlast réttindin. Þetta fyrirkomulag öðlaðist gildi 1. nóvember 2004. Á árinu 2008 fluttu 31 prófmenn alls 58 prófmál.

Á árinu 2008 luku 17 héraðsdómslögmenn prófraun fyrir Hæstarétti.

Gestakomur

Á hverju ári koma fjölmargir gestir í heimsókn í húsnæði Hæstaréttar til að hlusta á málflutning, vera viðstaddir dómsuppsögu, til að skoða húsnæði réttarins eða koma í heimsókn í skipulögðum hópum sem fá leiðsögn þar sem húsnæði réttarins er sýnt og sagt frá starfsemi réttarins. Á síðasta ári voru þessir gestir 1643. Hér eru ekki taldir málflytjendur eða aðrir sem eiga erindi við afgreiðslu réttarins eða starfsmenn.

Tilnefningar

Á hverju ári tilnefnir Hæstiréttur Íslands í stjórnir, ráð og nefndir á grundvelli laga. Eftirfarandi er yfirlit yfir tilnefningar og skipanir réttarins á árinu 2008.

14. janúar 2008

Áfrýjunarnefnd skv. 13. gr. laga um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar.

Aðalmenn:

Eiríkur Tómasson prófessor, formaður

Ásdís Rafnar hæstaréttarlögmaður

Lára G. Hansdóttir forstöðumaður

Varamenn:

Karl Axelsson hæstaréttarlögmaður

Jóhannes Karl Sveinsson hæstaréttarlögmaður

Áslaug Þórarinsdóttir sýslumaður

29. janúar 2008

Úrskurðarnefnd lögmanna.

Aðalmaður:

Gestur Jónsson hæstaréttarlögmaður

Varamaður:

Ásgeir Thoroddsen hæstaréttarlögmaður

8. apríl 2008

Kærunefnd jafnréttismála.

Aðalmenn:

Andri Árnason hæstaréttarlögmaður, formaður

Ingibjörg Þ. Rafnar hæstaréttarlögmaður

Þórey S. Þórðardóttir hæstaréttarlögmaður

Varamenn:

Björn L. Bergsson hæstaréttarlögmaður

Erla S. Árnadóttir hæstaréttarlögmaður

Jóhannes Karl Sveinsson hæstaréttarlögmaður

27. maí 2008

Stjórn persónuverndar.

Aðalmaður:

Haraldur Briem læknir

Varamaður:

Vilhelmína Haraldsdóttir læknir

4. júní 2008

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála – ad hoc.

Helgi I. Jónsson dómstjóri

29. júlí 2008

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála – ad hoc.

Ingveldur Einarsdóttir héraðsdómari, formaður

2. september 2008

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála – ad hoc.

Helgi I. Jónsson dómstjóri

8. september 2008

Útvarpsréttarnefnd.

Aðalmenn:

Ásdís Rafnar hæstaréttarlögmaður

Vilhjálmur H. Vilhjálmsson hæstaréttarlögmaður

Varamenn:

Marteinn Mátsson hæstaréttarlögmaður

Þorgerður Erlendsdóttir héraðsdómari

20. nóvember 2008

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála.

Aðalmaður:

Lárus L. Blöndal hæstaréttarlögmaður, formaður

27. nóvember 2008

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála.

Varamaður:

Stefán Már Stefánsson fyrrverandi prófessor

8. desember 2008

Prófnefnd fasteignasala.

Aðalmaður:

Símon Sigvaldason héraðsdómari

Varamaður:

Eyvindur G. Gunnarsson lektor

Almennar upplýsingar

Samkvæmt 10. gr. dansk-íslensku sambandslaganna nr. 39/1918 skyldi Hæstiréttur Danmerkur hafa á hendi æðsta dómshald í íslenskum málum, þar til Ísland kynni að ákveða að stofna æðsta dómshald í landinu sjálfu. Þessi heimild var notuð umsvifalaust og var Hæstiréttur Íslands stofnaður með lögum nr. 22/1919 um hæstarétt. Samhliða því að dómshald Hæstaréttar Danmerkur var afnumið var Landsyferrétturinn, sem settur hafði verið á stofn árið 1800, lagður niður og hafa dómstigin í landinu síðan verið tvö. Hæstiréttur Íslands tók til starfa 16. febrúar 1920.

Um Hæstarétt er nú kveðið á í lögum nr. 15/1998 um dómshald. Samkvæmt 1. gr. laganna er Hæstiréttur Íslands æðsti dómshald ríkisins. Hann er áfrýjunardómshald og hefur aðsetur í Reykjavík. Heimilt er þó að halda dómshald annars staðar sé til þess sérstök ástæða. Þar sem Hæstiréttur er áfrýjunar- eða málskotsdómshald felast verkefni hans einkum í því að endurskoða dómshaldin héraðsdómshaldanna, sem eru alls átta talsins. Aðrir dómshald eru Félagsdómur og Landsdómur og verður úrlausnum þeirra yfirleitt ekki skotið til Hæstaréttar.

Málum verður skotið til Hæstaréttar með tvenns konar hætti: Annars vegar með áfrýjun máls, hins vegar með kæru. Með áfrýjun er átt við það, að lokaúrlausn héraðsdóms, sem venjulega er í formi dóms, sé skotið til Hæstaréttar til endurskoðunar. Til þess að máli verði áfrýjað þarf að vera fyrir hendi heimild til þess í lögum og er áfrýjunarheimildirnar að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XVIII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála. Í lögnum eru áfrýjunarheimildirnar skilgreindar neikvætt á þá leið, að almennt er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir sem sæta takmörkunum að þessu leyti, en Hæstiréttur getur þó einnig heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum.

Með kæru er almennt átt við það, að úrlausn héraðsdómshalds, sem ekki bindur enda á mál að efni til og yfirleitt er í formi úrskurðar eða ákvörðunar, sé skotið til Hæstaréttar. Hér má til dæmis nefna úrskurði héraðsdómara um hvort hann víki sæti í máli og úrskurði um gæsluvarðhald. Í sumum tilvikum verður þó endanlegum úrlausnum héraðsdómshalds skotið til Hæstaréttar með kæru, en ekki með áfrýjun, einkum úrlausnum sem varða gildi svokallaðra fullnustugerða sýslumanna, t.d. aðfarargerða og nauðungarsölu. Heimildir til kæru er einkum að finna í XXIV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XVII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála, en einnig í ýmsum sérlögum, t.d. lögum nr. 90/1989 um aðför og lögum nr. 90/1991 um nauðungarsölu.

Áfrýjuð mál eru almennt flutt munnlega fyrir Hæstarétti. Eftir ákvörðun forseta Hæstaréttar taka þrjú eða fimm dómara við Hæstarétt þátt í meðferð máls fyrir dómi. Í sérstaklega mikilvægum málum getur forseti þó ákveðið að sjö dómara skipi dóm.

Meðferð kærumála er mjög frábrugðin meðferð áfrýjaðra mála. Felast frávikin aðallega í því að málsmeðferð er skrifleg og gengur mun skjótar fyrir sig en ella.

Dómar Hæstaréttar eru endanlegir og verður þeim ekki skotið til neins annars dómstóls. Mál sem dæmt hefur verið í Hæstarétti verður því aðeins endurskoðað, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXII. kafla laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Nánari upplýsingar um sögu Hæstaréttar, starfsemi, starfsfólk og dómhús réttarins má finna á heimasíðu réttarins. Þá hefur verið gefinn út á vegum réttarins litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og húsakostur kynntur.